

Література

1. Головка С.Г. Перспективи інноваційного розвитку вітчизняної наукової та освітньої галузі у вимірах сучасного законодавства / С.Г. Головка // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2016. – № 2 (39). – С. 42-49.

2. Іщенко А.Ю. Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань. Аналітична записка / А.Ю. Іщенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1427>.

3. Моніторинг законодавчої і нормативно-правової бази інноваційної діяльності в цілому та за стратегічними пріоритетними напрямками науково-технологічного розвитку та інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uinte1.kiev.ua/viewpage.php?page_id=539.

4. Шевченко Л.С. Типологізація інноваційної діяльності та інновацій в освітній сфері / Л.С. Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Shevchenko.pdf>.

УДК 342.72

Кондратенко В. М., к.ю.н., доцент,
Кіровоградський державний педагогічний
університет ім. В. Винниченка, м. Кропивницький

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ СУЧАСНОГО ЦИВІЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі свого розвитку вітчизняне суспільство характеризується прагненням забезпечити максимальну реалізацію прав і свобод людини та громадянина, створити повноцінне громадянське суспільство. Очевидно, що в цьому контексті правам людини в Україні приділяється значна увага, однак недостатньо досліджень, в яких би права людини осмислювалися системно, із залученням філософсько-правового інструментарію та методології. У зв'язку з цим загострюється актуальність дослідження прав людини як фундаментальної суспільної цінності. Еволюційні тенденції в будь-якому суспільстві та державі залежать від того, які цінності є найбільш поширеними серед населення, які моральні ідеали та уявлення покладаються в їх основу.

Слід звернути увагу на той факт, що суспільна мораль є похідною від звичаїв і традицій, пануючих у певному суспільстві, але при цьому вона виходить також із системи норм і правил поведінки, що встановлюються й гарантуються державою. Моральні принципи суспільства є тим взірцем, на який орієнтуються цінності окремих індивідів та їх колективів. У суспільстві, яке як найважливішу соціальну цінність сприймає людину, її

внутрішню свободу та права, формується імперативний посил до держави та її інституцій щодо визнання, дотримання та захисту прав і свобод людини та громадянина [1, с. 121-123].

Цей посил поступово трансформується в обов'язок держави і передбачає створення та реалізацію ефективно діючих механізмів правового захисту від будь-яких порушень і неправомірних обмежень, у тому числі таких, що виходять від самої держави, її органів та посадових осіб, а також відновлення порушених прав і свобод. Разом з тим, забезпечення прав людини залежить не тільки від правильно налаштованих державних механізмів та процедур, а й від факторів морального, культурного характеру. Тому на ситуацію, пов'язану з проблемами реалізації прав людини, впливає і моральний стан суспільства, що втратило старі орієнтири та не отримало нових, а також рівень культури населення. Саме такий стан речей вказує на трансформаційний характер суспільства, яке характеризується «подвійною ціннісною орієнтацією», тобто існуванням одночасно старих ідеалів, для яких вже немає місця в дійсності, та нових, які ще до нашої дійсності не адаптовані.

Характерним для перехідних формацій суспільства є суто механічне запозичення іноземних стандартів та ідеалів. Зважаючи на це, проголошення в Україні людини найвищою соціальною цінністю може залишитися декларацією, якщо сама людина не буде сприймати себе належним чином. Вона повинна усвідомити власну неповторність та важливість і відчутти себе не лише носієм окремих прав, а й повноцінним та рівноправним членом громадянського суспільства, таким собі невід'ємним елементом етносу з набором специфічних соціальних ознак, що проявляється через різні форми діяльності [2, с. 74]. Таким чином, права людини набувають більшого значення, ніж наділення правами якогось суб'єкта, як прийнято вважати у правовому позитивізмі: ці права, з одного боку, належать йому за природою, а з другого – виступають результатом взаємних обмежень, наслідком існування соціуму як такого.

Однією з властивостей прав людини є їх здатність вважатися універсальною цінністю. Тобто вони мають значення для будь-якого суспільства громадянського типу, незалежно від національно-культурного контексту. Проте складнощі правотворчого процесу не виключають ідеї можливого використання прав людини як цінності, спільної для всього світу. Їх універсальність проявляється в тому, що вони виражають інтереси, від яких індивід не може відмовитися – життя, свобода, власність, честь тощо.

Крім того, права і свободи людини та громадянина є засобом захисту від втручання держави в певні сфери суспільних відносин і, відповідно, засобом реалізації свободи індивідів. При цьому вони надають можливість впливу з боку громадян на управління державою та ухвалення політичних

рішень. Слід також сказати, що саме права людини є підставою для взаємопорозуміння та взаємодії представників різних культур, і в цьому також проявляється їх універсальність. Оскільки права людини передбачають ставлення до кожного як до носія таких прав, то вони забезпечують сприйняття іншого суб'єкта відносин як рівного [3, с. 218]. У громадянському суспільстві належність людини до іншої соціальної чи етнічної групи, сповідування інших поглядів і переконань не можуть бути підставою для неповаги до неї.

У нашій державі у зв'язку з проведенням цілого комплексу глибоких соціально-економічних, політичних, ідеологічних і культурних перетворень, проблема захисту прав і свобод людини набуває особливого значення. Існує чимало перешкод на шляху захисту прав людини та громадянина. Ще не відпрацьовано механізм реалізації прав і свобод у системі державних і правоохоронних органів. Разом з тим, зрозуміло, що він повинен поєднувати у собі площину забезпечення прав, свобод і обов'язків громадян, правопорядку та площину захисту цих прав від порушень. Не можна залишити поза увагою і той факт, що в Україні на сьогодні дуже обмежене коло засобів захисту прав людини, хоча для сучасної правової держави, таких виправдань не може існувати в принципі. Тому під час розв'язання державою будь-яких соціальних проблем, справ, питань саме людині, її існуванню й розвиткові повинен надаватися абсолютний, беззаперечний пріоритет.

Література

1. Рабінович П. М. Права людини і громадянина: навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.
2. Молдован В. В. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: навч. посіб. / В. В. Молдован, Л. І. Чулінда. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 206 с.
3. Мацькевич М. М. Конституційно-правові засади забезпечення культурних прав і свобод людини та громадянина в Україні : монографія / М. М. Мацькевич. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. – 464 с.